

Sammanfattning TEIE17

Av Charlotte von Plomgren

Kapitel

3, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22

Kapitel 3: Företag och näringsliv

Företagsformen – avgör hur man bygger upp, styr och även lägger ned ett företag.

Ny teknik bidrar till en bredare affärsmarknad men också till en globalisering av möjliga marknader → leder också till en hårdare konkurrens.

Framtid

- Production on demand – företagen producerar endast det som kunderna beställt.
- E-handel och handel med kunskap kommer att öka
- Anställningen på olika företag kommer att bli mer konjunktursanpassad liksom kommer det att bli allt vanligare med distansarbete
- Då produktion och försäljning inte längre behöver ligga geografiskt nära varandra kommer den att ske alltmer oberoende av tid och rum → lättare för företag att röra sig på en global marknad.

Tre företagstyper

- Industriföretag: tillverkning eller förädling av råvaruprodukter
- Handelsföretag: grossister till industriföretagen
- Tjänste- eller serviceföretag: företag som överlever på att sälja kunskap

Brukar finnas ett geografiskt avstånd mellan industriföretag och handelsföretag → distributionsföretag. Företag kan jobba sig horisontellt och även sträva bakåt/framåt genom att köpa upp olika distributionsföretag. Ofta genom att minska konkurrensen eller få kontroll över tillverkning.

- En distributionsform är så kallad franchising. Ett företag som knyter återförsäljare och tillverkning under ett gemensamt varumärke ex. McDonalds.

Internationaliseringsgrad – företag som har etablerat försäljnings- och produktionsanläggningar utomlands. På så vis också kommit närmare de marknader de tidigare exporterat till → slipper tull och fått billigare arbetskraft.

Två aktiebolag – Privata: minsta aktiekapital 50 000
Publika: minsta aktiekapital 500000.

Kategorin större företag är skyldiga att upprätthålla en årsredovisning och mindre företag är endast skyldiga att upprätthålla ett årsbokslut. Ett stort företag klassas som:

- Medelantalet är över 50 (senaste två åren)
- Balansomslutningen överstigit 40 milj kr (senaste två åren)
- Nettoomsättningen överstigit 80 milj kr (senaste två åren)

Ägandeförhållanden

- Privata företag: privatpersoner.
- Kooperativa företag: ägs av konsument och producentföreningar
- Offentliga företag: tillhör kommunen eller staten

Ett företag kan företrädas av:

- Fysisk person: en privatperson. Innebär att personen kan göra affärer, skaffa sig skulder och har både rättigheter och skyldigheter. Endast enskild firma som utgörs av en fysisk person.
- Juridisk person: en sammanslutning av olika personer, ett handelsbolag, aktiebolag, kommanditbolag och ekonomisk förening.

Enskild firma

- Drivs av en fysisk person
- Krävs en löpande bokföring som skall avslutas med ett årsbokslut. De enskilda firmor som räknas till ett större företag måste också ha årsredovisning och revisor. Om nettoomsättningen per år inte överstiger tre miljoner behöver endast upprätthålla ett förenklat bokomslut.
- Inget skattesubjekt utan det är ägaren deklarerar resultatet i en särskild näringsbilaga till den egna inkomstdeklarationen.
- Krävs inget startkapital
- Den fysiska personen svarar för företagets rättigheter och skyldigheter.

Handelsbolag

- Krävs två eller fler personer, kan också startas av en juridisk person.

- Handelsbolaget räknas själv som en juridisk person men det är ägarna som är solidariskt ansvariga för skulder och ingångna avtal.
- Krävs inget startkapital.
- Det solidariska ansvaret kan ses som en nackdel → ombilda företaget till ett kommanditbolag för att därigenom kunna skydda sina egna tillgångar.

Kommanditbolag

- Skiljer sig endast från handelsbolag då det solidariska ansvaret är begränsat dock måste minst en av ägarna ha kvar vid det obegränsade ansvaret. Således ansvarar de andra ägarna endast för det privata satsade kapitalet.

Handelsbolag/kommanditbolag

- Inte något skattesubjekt. Företaget skall lämna in en deklaration men det är ägarna som skall deklarerar och beskattas för sina respektive andelar av bolagets överskott. Ägarna själva beslutar ur vinsten och utdelningen skall fördelas.

Aktiebolag

- Skall bildas av en fysisk person bosatt inom det Europeiska samarbetsområdet eller vara en svensk juridisk person.
- Innan aktiebolaget registreras skall hela aktiekapitalet inbetalas, antingen med pengar eller lämplig egendom.
 - Minsta aktiekapital (privat) 50 000
 - Minsta aktiekapital (publikt) 500000
- Aktieägarna är inte personligen ansvariga för bolagets förpliktelser utöver satsat aktiekapital. En styrelseledamot kan bli personligt betalningsansvarig om företagsledningen gör något fel.
- Behöver inte anställa revisor om aktiebolaget
 - Högst tre anställda
 - Balansomslutning på högst 1,5 miljoner kr
 - Nettoomsättning på högst 3 miljoner kr
- Aktiebolagen är ett skattesubjekt och lämnar in en egen deklaration där företaget beskattas på vinsten.

Ekonomisk förening

- Minst tre fysiska eller juridiska personer
- Inget startkapital, medlemmarna måste däremot betala en medlemsavgift. De fysiska personerna svarar endast för denna

kapitalinsats och har ingen personligt ansvar för föreningens skulder.

- En ekonomisk förening utgör ett skattesubjekt och beskattas enligt samma regler som ett aktiebolag.

Kapitel 10: Inköp, produktion och försäljning

Konkurrenskraftighet → leverantör → rätt kvalitet och kvantitet → till ett rätt pris → förmånliga leverans- och betalningsvillkor

Investeringsvaror: grundas ofta på en behovsanalys och investeringskalkyler innan köpet genomförs.

Lagervaror: varor som förbrukas ofta ex. insatsvaror och råvaror.

Lean production: förenar det ekonomiska perspektivet med miljöhänsyn, alltså en resurssnål produktion.

- Just in time ingår i Lean Production och används inom materialadministration och logistik. Går ut på att rätt kvantitet skall nå fram till produktion utan onödig lagringstid.
 - Krävs geografiskt korta transporter
 - Felfria varor som inte kräver reklamation
 - Flexibel tillverkning

Företag brukar ha ett buffertlager, reservlager, som har till uppgift att fylla kundens konsumerande om exempelvis en leverans av en specifik vara blivit fördröjd.

Beställningspunkt = Förbrukning under leveranstiden + Buffertlager

Hur mycket som skall beställas

- Eventuella mängdrabatter
- Kostnad vid respektive inköpstillfälle
- Lagerhållningskostnad – lager binder kapital

Optimal inköpskvantitet – Wilsons formel

$$Q_{opt} = \sqrt{\frac{2 \times s \times c_1}{c_2}}$$

s = Årsförbrukning

C(1) = Inköpssärkostnad

C(2) = Lagerhållningssärkostnad per enhet

Produktionsprocess

Input (resursinsats) → Bearbetning → Output (Resultat)

- Denna produktionsprocess är inte lika framträdande hos tjänsteföretag. Då ett tjänsteföretag bygger sin verksamhet på

personalens kunskaper tillhör utbildning exempelvis produktionsprocessen.

Hos företag idag integreras ekonomistyrningen med ett ekologiskt perspektiv. Penningflöden måste ställas i förhållande till resurs- och energiflöden. Alltså har det utvecklats till att inte endast hushålla med knappa ekonomiska resurser utan också knappa ekologiska.

Ledtid: hur lång tid det tar att tillverka produkten

Ställtid: hur lång tid det tar att genomföra en viss arbetsoperation

Genomloppstid: tiden från kundorder till leverans

Produktivitet = $\frac{\text{Output}}{\text{Input}}$

Produktivitet = $\frac{\text{Resultat}}{\text{Resultatinsats}}$

Färdigvarulagret har en högre kapitalbindning än varulagret då det i sig bundit mer kapital i förädlingsprocessen och således också blivit mer värda.

- Framtiden kommer producera på demand att bli mer aktuellt. Detta eftersom företaget i sig endast kommer att producera det som kunderna beställt, således också minimera tiden i lager och därigenom sänka kapitalbindningen.

Ekonomistyrningen hos handelsföretag brukar ofta grunda sig i försäljnings- och vinstmål medan den i producerande företag brukar grundas på uppsatta mål som räntabiliteten eller täckningsbidrag.

Kapitel 13: Ekonomistyrning – styrning mot ekonomiska mål

Ett företags redovisning är central inom företags ekonomistyrning → ger information om planering och uppföljning. Upplyser inte endast det egna företaget om deras ekonomiska situation utan också företagens utomstående intressenter.

Medelstora till stora företag anställer ofta en controller som ansvarar för att ekonomistyrningen anpassas till organisationen och är ett löpande underlag för verksamhetens beslut.

Lagen säger att företag är skyldiga att uppvisa sitt resultat en gång om året, bokslut. Perioden mellan två bokslut kallas räkenskapsår.

- Resultat = intäkter – kostnader

Ett företags lönsamhet visar på vilken vinst ett företag kan skapa utifrån dess nedlagda resurser.

- Lönsamhet = $\frac{\text{resultat}}{\text{Totalt kapital}}$

Inkomst: uppkommer vid försäljning. Inkomst under en viss räkenskapsperiod kallas för intäkt, alltså en periodiserad inkomst.

Ut-/Inbetalning: företagens betalningsströmmar, uppkommer då företaget betalar eller får betalt.

Interimskulder: förutbetalda intäkter, upplupna kostnader

Interimsfordringar: upplupna intäkter, förutbetalda kostnader

Utgift: uppkommer vid inköp av en vara eller tjänst. Utgifter under en viss räkenskapsperiod kallas för kostnader, är således en periodiserad utgift.

Periodisering

Att rätt intäkt/kostnad hamnar på rätt sida om årsskiftet. Det är också viktigt att egna inköp till ett företag avskrivs under dess nyttjandeperiod. Denna konstanta värdeminskning utgör således också kostnaden för produkten under perioden. Periodiseringen bygger således upp en planerlig avskrivning.

Det viktigaste lönsamhetsmättet är räntabiliteten alltså avkastningen.

- Räntabilitet på totalt kapital (eget + lånat)

- Röntabilitet på eget kapital (eget)
- R ntabilitet på sysselsatt kapital

Ett mått på företagets betalningsförmåga under kort sikt  r kassalikviditeten. En god likviditet visar på en bra förmåga att stå emot konjunktursvängningar och of rventat dåliga resultat.

Täckningsbidrag – ett lönsamhetsmått f r en specifik produkt eller avdelning.

Kapitel 14: Resultatplanering och lönsamhetsberäkningar

Kostnads- och intäktsanalys: visar på kostnaders och intäkters var, när och hur.

Företagets kostnader och intäkter delas in i

- Rörelseintäkter - försäljningsintäkter
- Finansiella intäkter - ränteintäkter och utdelning
- Rörelsekostnader - kostnader för inköp, förbrukning av varor etc
- Avskrivningar
- Finansiella kostnader - räntekostnader

Det operativa resultatet ges av rörelseintäkter - rörelsekostnader

Företagets kostnader kan delas upp i:

- Fasta kostnader: kostnader som förblir oförändrade trots ändrad volym. Exempelvis lokalhyra.
 - Helt fasta kostnader: stilleståndskostnader vilka inte förändras med volymen.
 - Halvfasta kostnader: språngvis ökande kostnader. Kostnader som ökar intervallvis. Ex maskinkostnader som uppkommer då ett företag skall klara en ökad produktion.
 - Driftsbetingade fasta kostnader: tomgångskostnader som försvinner helt då volymen är noll.
- Rörliga kostnader: kostnader som förändras i och med ändrad volym. Om en skall ange om en kostnad är rörlig eller inte måste en ange att en specifik kostnad är rörlig i förhållande till något (kg, liter, mil osv.)
 - Proportionellt rörliga kostnader: kostnaden per enhet är kostnad. Alltså ökar kostnaden i samma takt som volymen.
 - Degressivt rörliga kostnader: kostnaden per enhet minskar med ökad volym.
 - Progressivt rörliga kostnader: kostnaden per enhet ökar med ökad volym.

Total kostnad = Rörlig kostnader + Fasta kostnader

Resultat = Totala intäkter - Totala kostnader

Exempelvis IT-företag med relativt låga fasta kostnader men relativt höga rörliga kostnader uppnår vinst vid tämligen låg volym. Företag som

däremot har datariserat och mekaniserat sin tillverkning får istället högre fast kostnader och lägre rörliga. Således krävs försäljning av en högre volym för att uppnå vinst.

Kostnadsslag: närbesläktade kostnader som kan härledas till samma kostnadsbärare ex. löner, materiel, tele osv.

Kostnadsställe: en enhet inom ett företag där kostnaden uppstår.

Kostnadsbärare: den produkt eller order som i sista hand skall belastas med kostnaden.

- Direkta kostnader: fördelas direkt på respektive kostnadsbärare
- Indirekta kostnader: samlas först upp på kostnadsställen innan de kan fördelas på kostnadsbärare. Ex. löner, uppvärmning och hyror → måste fördelas på en kostnadsgrund.

Om ett företag skall börja tillverka en ny produkt, öppna en ny filial eller beräkna lönsamheten för olika avdelningar kan det vara intressant att titta på:

- Särintäkter: de intäkter som tillkommer med ett visst handlingsalternativ
- Särkostnader: de kostnader som försvinner om man slutar med en viss kostnadsbärare ex. produktslag eller butik. Särkostnaden för en enstaka produkt blir lika med dess rörliga kostnad. Dock för en större grupp produkter kan kostnaden, förutom rörlig, och innefatta den fasta.
- Samintäkter: intäkter som förblir opåverkade oavsett handlingsalternativ.
- Samkostnader: kostnader som förblir opåverkade oavsett handlingsalternativ.

Beskattning räknas som en periodiserad utgift.

Vid kalkylering av inventarier utgår man från nuvärdesprincipen. Alltså hur mycket det skulle kosta att återanskaffa sig resursen till samma pris som den är köpt. Återanskaffningsvärdet beräknas vid kalkylmässig avskrivning, alltså den planemässiga avskrivningen bestäms som nuanskaffningsvärdet dividerat med den ekonomiska livslängden.

Ett företags kapitalkostnader utgörs av summan avskrivningar samt räntekostnaderna, alltså kostnaderna som företaget binder i sina anläggningstillgångar.

Kapitalkostnad = Avskrivningar + Ränta

Kalkylmässig kapitalkostnad = Avskrivningar + Kalkylränta

Det finns också kostnader, eller uteblivna intäkter, som uppkommer hos företag då de avstår från att handla från ett visst alternativ. Exempelvis att företaget väljer att avstå från att köpa en ny maskin eller ta in en ny produkt. I sådana fall måste man ta med samtliga kostnader och beräkna den ränta på det redan bundna kapitalet.

Den punkt i ett resultatdiagram där TK = TI kallas för kritisk punkt eller nollpunktsvolym. Vid nollpunkten är lönsamheten noll. Skillnaden mellan nollpunktsvolymen och den verkliga volymen kallas för säkerhetsmarginal → skillnaden mellan aktuell omsättning och nollpunktsomsättning.

Nollpunktsomsättning = Nollpunktsvolym x Försäljningspris

Bidragsanalys, används de framräknade särintäkterna och särkostnaderna för att beräkna täckningsbidraget → det handlingsalternativ som ger högst lönsamhet. Om ett företag har ett positivt täckningsbidrag kan företaget täcka sina samkostnader. Täckningsgraden visar hur stor del av särintäkterna som ger täckningsbidrag.

- $TB = SI - SK$
- $TTB = TSI - TSK$
- $Resultat = TTB - \text{Samkostnader}$
- $TG = \frac{TB \times 100}{\text{Särintäkter}}$
- $\text{Nollpunktsvolym} = \frac{FK}{TB}$

Det finns dock en risk att företag accepterar för låga täckningsbidrag då de tänker alltför kortsiktigt. Bidraget skall på lång sikt täcka samtliga kostnader.

Kapitel 15: Produktkalkylering och prissättning

Förkalkylering – bygger på lösa antaganden, används oftast vid budgetarbetet

Efterkalkylering – för att ta fram vad en specifik investering faktiskt kostat

Kalkylering i sig handlar om kostnads- och intäktsberäkning längs hela förädlingskedjan.

- Intäkterna ses som relativt opåverkbara men företagets förbrukning av resurser ser däremot som något inom verksamhetens kontrollförmåga → kostnadsanalysen av stor vikt.

Produktkalkylering

- Ger en förenklad bild av verkligheten och bör därför kompletteras med exempelvis en likviditetsbudget eller en finans-konkurrens-, eller riskanalys.

Kalkylering utifrån rörliga och fasta kostnader

- Genomsnittskalkyl
- Normalkalkyl
- Minikalkyl

Kalkylering utifrån direkta och indirekta kostnader

- Påläggskalkylering

Kalkylering utifrån särkostnader och samkostnader

- Bidragskalkyl
- Stegkalkyl
- Produktvalskalkyl

Självkostnadskalkylering (fördelningskalkyl)

- Används vid tillverkande företag som producerar en enda produkt. Kostnaderna delas upp i:
 - Fasta
 - Rörliga
- Genomsnittskalkylering: efterkalkyl för kostnadskontroll, förkalkyl vid underlag för prissättning. Används ofta av företag som endast producerar en produkt. Kan också användas vid tjänste- och kunskapsföretag. Verksamhetens totala kostnader fördelas på antalet nedlagda timmar.
 - $\text{Självkostnad/st} = \frac{\text{Totala kostnader under perioden}}{\text{Verkligt antal producerade enheter}}$

$$\text{Självkostnad/st} = \text{RK/st} + \text{FK/st}$$

- Normalkalkylering: tar hänsyn till variation och sysselsättningsgrad. Får en jämnare prissättning då FK slås ut på alla varor och RK beräknas enligt verklig volym.
 - $\text{Självkostnad/st} = \frac{\text{Totala FK}}{\text{Normal prod}} + \frac{\text{Totala RK}}{\text{Normal prod}}$
 - $\text{Självkostnad/st} = \frac{\text{Totala FK}_u}{\text{Normal prod}} + \text{RK/st}$
 - $\text{Sysselsättningsgrad} = \frac{\text{Verkligt antal producerade enheter}}{\text{Normalt antal producerade enheter}}$
 - Om sysselsättningsgrader är över 100 procent, övertäckning, under 100 procent, undertäckning.
- Minikalkylering: används vid krisberäkningar då den bortser helt från de fasta kostnaderna → vid realisation
 - $\text{Kostnad/st} = \text{RK/st}$

Påläggskalkylering

Handlar om att man fördelar de indirekta och direkta kostnaderna ut på olika kostnadsbärare. Kostnadsbäraren i form av en produkt skall i sista hand belastas med kostnaden. Innebär att då de direkta kostnaderna fastslagits sker en fördelning av de indirekta kostnaderna på ett lämpligt kostnadsställe → dessa skall sedan fördelas med hjälp av procentuella pålägg. Skall sträva efter att fördela de direkta kostnaderna på kostnadsbärare som orsakat resursförbrukningen. Påläggskalkylering används i största utsträckning av företag som tillverkar mer än en vara. Förutom tillverkande företag brukar också påläggskalkylering tillämpas av handelsföretag.

- MO och MO-pålägg
Materialomkostnader, indirekta kostnader från företagets inköpsavdelning ex löner, hyra, el etc. Mo skall sedan fördelas på kostnaden för direkt material och bli ett sk MO-pålägg.
- TO och TO-pålägg
TO, indirekta tillverkningsomkostnader som ex förmanslöner, hyra, el osv. Fördelningen av TO sker således sedan på direkt lön för att bli ett så kallat TO-pålägg.
- FO och FO-pålägg
FO, indirekta försäljningsomkostnader ex. löner, hyra, reklam etc. FO skall därefter fördelas på TvK resp. på Pjk och bli ett så kallat FO-pålägg

- AO och AO-pålägg
AO, indirekta administrativa omkostnader vilka avser ledandet av företaget. Fördelningen av AO skall sedan ske på TvK samt Pjk för att bli ett så kallat AO-pålägg.
- Försäljningspriset beräknas sedan genom att använda sig av självkostnaden och vinsten.
 - Försäljningspris = självkostnadspris + vinstpålägg
- Vid handelsföretag
 - IVK = Hemtagningskostnad + Fakturakostnad
 - UVK = IVK + Rörelsekostnader
 - Pålägg/marginal = Rörelsekostnader + Nettovinst
 - Påläggsprocent = $\frac{\text{Marginalprocent} \times 100}{100 - \text{Marginalprocent}}$
 - Marginalprocent = $\frac{\text{Påläggsprocent} \times 100}{100 - \text{Påläggsprocent}}$

Bidragsmetoden

Anger lägsta gräns vid prissättning, vägledning vid produktval och en kortsiktig lönsamhetsberäkning. Vid bidragskalkylering är ett specifikt beslut särkostnader och särintäkter intressanta, alltså täckningsbidrag, som skall täcka samkostnaderna och ge vinst. Om täckningsbidraget är positivt är alternativet lönsamt på kort sikt.

- Stegkalkyl: kombination av bidragskalkyl och självkostnadskalkyl
- Produktvalskalkyl: används vid företag med ledig kapacitet eller med tränga sektioner för att ta reda på vilken produkt man skall tillverka. Ju effektivare ett företag utnyttjar sin kapacitet desto lägre blir kostnaden per producerad enhet. Vid flera tränga sektioner bör man välja den produktkombination som ger högst täckningsbidrag.
- Restkalkyl: försäljning av restprodukter kan räknas som en minskning av särkostnaderna för huvudtillverkningen.

Kapitel 16: Investeringskalkyler och lönsamhetsberäkningar

Investeringar kan klassificeras utifrån ekonomistyrning:

- Strategiska investeringar: modernisering/byte av huvudanläggning
- Taktiska investeringar: effektivitetshöjande investeringar
- Operativa investeringar: investeringar som förenklar den dagliga verksamheten

Investeringar kan klassificeras utifrån redovisnings och skattelagstiftning

- Immateriella anläggningstillgångar: balanserade utgifter som är av betydelse för verksamheten på lång sikt, ex patent och goodwill
- Materiella anläggningstillgångar: byggnader, mark etc
 - Både materiella och immateriella anläggningstillgångar får inte betraktas som en kostnad det år de införskaffas utan måste periodiseras över sin ekonomiska livslängd och skrivas av för värdeminskning varje år.
- Finansiella anläggningstillgångar: fordringar och andelar andra företag.

Investeringar kan klassificeras utifrån investeringssyfte

- Expansionsinvesteringar
- Kapacitetsbevarande
- Övriga investeringar: ex personalinvesteringar eller investeringar inom organisationsförändring etc.

Vid investering jämförs nollalternativet, utebliven investering, med tänkt genomförd investering.

Olika investeringskalkyleringsmetoder

- Vanligast är att man undersöker investeringens årliga inbetalningsöverskott eller driftsöverskott, alltså skillnaden mellan de inbetalningar och utbetalningar som blir följden av en investering. Investeringens kvarvarande värde kallas för restvärde, räknas som en inbetalning. Metoden tar inte hänsyn till ränte- in och utbetalningar.
 - Utbetalning: underhållnings- och driftskostnader.
- Pay off-metoden (återbetalningsmetoden)
Beräknar hur lång tid det tar innan investeringen är intjänad. Kortast Pay Off-tid är lönsammast. Tar ingen hänsyn till restvärde eller att belopp vid olika tidpunkter har olika värde.

- Pay off-tid = $\frac{\text{Grundinvestering}}{\text{Årlig inbetalningsöverskott}}$
- Nuvärdefaktor och nuvärdetabeller

Diskontering – förflyttning av betalningsströmmar i tiden. Med hjälp av nuvärdesfaktorn kan man beräkna framtida belopp till en viss kalkylränta. Diskonteringsfaktorn däremot omfördelar alla belopp till nutidspunkten.

 - Nuvärdesmetoden: beräknar alla framtida in- och utbetalningar av en investering. Investeringen är lönsam och nuvärdet är positivt. Den mest lönsamma investeringen har högst nuvärde. Ett investeringsbeslut med negativa inbetalningsöverskott är mest lönsamt vid ett negativt nuvärde.
 - Om nuvärdet blir negativt → investeringen har en lägre intern avkastning än kalkylräntekravet.
 - Nuvärdekvot = $\frac{\text{summa nuvärde av investeringen}}{\text{Grundinvesteringen}}$
- Annuitetsfaktor och annuitetstabell

Vid ett annuitetslån betalar man tillbaka samma totalbelopp varje gång man betalar av lånet, amorteringsdel = räntedel.

 - Annutetsmetoden: fördelar grundinvesteringen jämnt över den ekonomiska livslängden i lika stora delar. Att beräkna annuiteten är att föredra vid olika alternativ, alltså om en ny bil är att föredra eller om det är mer ekonomiskt lönsamt att försätta med den äldre, eller valet att hyra eller leasa en maskin.
- Internräntemetoden: vid vilket nuvärde av de framtida inbetalningsöverskotten minus grundinvesteringen blir lika med noll. Alltså vilken avkastning en investering kan tänkas ge → högre än kalkylräntan positivt!

Kapitel 17: Kapitalbehov och finansiering

Det är oftast när ett företag startas eller planerar att utvidga sin verksamhet som anläggningskapital, rörelsekapital och likviditetsreserv beräknas. Då tillgångar binder kapital och medför höga kapitalkostnader är det viktigt att ha en hög på kapitalet → desto högre kapitalomsättningshastighet ger högre lönsamhet.

Realkapital – maskiner, byggnader osv. Det kapital som är en produktionsfaktor för att producera en viss vara eller tjänst.

- Kapitalförslitning, alltså det slitage som drabbar realkapitalet vid användning under produktionen.
- Kapitalanvändning, definieras som en investering för i sig för med sig framtida betalningskonsekvenser för företaget. Då det innebär en kostnad måste investeringen periodiseras över investeringens ekonomiska livslängd och således årligen skrivas av för värdeminskning för företaget. **Avskrivningen skall motsvara kapitalförslitningen eller resursförbrukningen.**

Ett företags kapitalomsättningshastighet är den genomsnittliga antalet gånger som kapitalet inom ett företag omsätts.

Varför är det viktigt med en hög kapitalomsättning? Detta för att ett företags samtliga tillgångar binder kapital. För att kunna använda sina tillgångar och hushålla med sina knappa resurser krävs en ständigt frigörelse av kapital för att sedan omsättas och investeras i något nytt.

Kapitalomsättningshastighet gånger/år = $\frac{\text{Rörelsens intäkter}}{\text{Totalt Kapital}}$

- Du Pont-modellen: visar hur man kan få ökad lönsamhet med en effektivare kapitalanvändning

Ett företagskapitalbindning medför kostnader

- Alternativkostnader: den intäkt som kunde erhållas vid bästa kapitalanvändning
- Kapitalkostnader
 - För lånat kapital: exempelvis den kostnad som uppkommer från en ränta på ett lån
 - För investerat kapital: utgörs dels av kalkylräntekostnad vilken skall matcha företagets avkastningskrav (den avskrivning och tillgångens värdeminskning).

- Då kalkyleringen av kapitalkostnaden utgår från återanskaffningsvärdet är den totala kapitalkostnaden en kalkylmässig kapitalkostnad.

Ett företags behov av kapital och omsättningen av denna brukar balansräkningen användas som utgångspunkt – balansräkningen visar företagets finansiella ställning. Alltså en ögonblicksbild över hur den aktuella ekonomiska ställningen ser ut.

- En tillgångssida: vad kapitalet används till (anläggningstillgångar och omsättningstillgångar)
 - Anläggningstillgångar: tillgångar som stadigvarande brukas och innehas i företaget ex. maskiner, inventarier, byggnader, patenter osv.
 - Omsättningstillgångar: övriga tillgångar, likvida medel, varulager etc.
- En skuldsida: hur detta kapital finansierats (eget kapital och skulder)

Helst skall tillgångs- och skuldsidan vara lika stora – balanseras.

- I ett företags balansräkning syns således rörelse- och realkapitalet. Dessa kan värderas med hjälp av kvitton, fakturor insättningsavier osv. Dock är det så kallade humankapitalet som är det viktigaste inom ett företag men desto svårare att värdera.

En ökad försäljning leder ett ännu högre kapitalbehov och också en försämrad soliditet. Detta eftersom man måste binda upp sitt kapital på lagerhållning och kundkrediter. Det kapital som ägaren själv inte kan satsa, alltså med eget kapital, upptas av främmande kapital. Om soliditeten (uttryckt i eget kapital i förhållande till det totala kapital) skall kunna behållas får inte skulderna öka i snabbare takt än det egna kapitalet. Således är VINST det enda stadiga som håller i längden. → denna kapitalrationalisering gör att räntekostnaderna minskar och att vinsten ökar. Således förbättras också soliditeten. Det är viktigt att ett företags tillgångar inte endast stärks av främmande tillgångar.

Det kapital som binds i företagets anläggnings och omsättningstillgångar är det totala kapital – balansomslutning. Det är dock individuellt från företag till företag vad som räknas som en anläggningstillgång och omsättningstillgång.

Hur har kapitalet anskaffats

- Eget kapital: årets vinst och de vinster som man sparar i företaget
 - Skulder, främmande kapital: exempelvis det kapital som har en begränsad löptid. Exempelvis skulder till leverantörer och skattemyndigheter. Dessa skulder kan vara långfristiga, alltså betalas under en lång tid, eller kortfristiga, betalas tillbaka under en kort tid.
- Summan av det egna kapitalet och det främmande kapitalet utgörs i sin tur av det totala kapitalet som i sin tur binds upp i omsättnings- och anläggningstillgångar – balansomslutningen. Man kan skilja på det totala kapitalet, antingen det som binds i tillgångar för bundet kapital eller det som binds finansiellt för att finansiera tillgångarna.

Totalt bundet kapital = Omsättningstillgångar + Anläggningstillgångar

Totalt finansiellt kapital = Eget Kapital + Skulder

Anläggningstillgångar + Omsättningstillgångar = Skulder + Eget Kapital

Anläggningsskapital = Anläggningstillgångar – Långfristiga skulder

Rörelsekapital = Omsättningstillgångar – Kortfristiga skulder

Det kapitalbehov som ett företag har kan delas in i anläggningsskapital för anskaffning av anläggningstillgångar samt rörelsekapital för den löpande verksamheten (således likvida medel). Förutom det direkta kapitalbehovet som ett företag besitter behövs också en likviditetsreserv för oförutsedda händelser. Den brukar ungefär vara 5 procent av årsomsättningen. Då kapitalbehovet räknats ut behövs också kapital att finansiera med. Ett bra finansieringsalternativ är att använda sitt inbetalningsöverskott. Denna självfinansiering är kassaflödet i förhållande till det totala kapitalbehovet.

Totalt Kapitalbehov = Rörelsekapital + Anläggningsskapital +
Likviditetsreserv

Självfinansieringsgrad = $\frac{\text{Kassaflöde} \times 100}{\text{Totalt Kapitalbehov}}$

Genom att beräkna självfinansieringsgraden kan man uppskatta om företaget kan finansiera sin investering helt eller delvis med hjälp av eget kapital och i så fall hur mycket som behöver lånas.

- Hur mycket kapital som ett företag behöver beror till en stor del på vilken typ av verksamhet som företaget bedriver.
 - Anläggningskapitalintensiva företag – företag som bedriver tung industri
 - Rörelsekapitalintensiva företag – olika handelsföretag där lagret binder upp kapital

Att beräkna behovet av anläggningskapital är förhållandevis enkel oavsett verksamhet → offerter och även investeringskalkyler. Till kapitalrationaliseringen krävs dock att man undersöker hur mycket företaget skulle spara på att hyra/leasa en lokal eller maskin istället för att köpa den. Beräkningen av rörelsekapital är desto svårare då den är mer bunden till vilken verksamhet som företaget bedriver. Ex för ett större behov av rörelsekapital med sig högre kostnader, dock blir behovet av främmande kapital lägre. Rörelsekapital – samtliga omsättningstillgångar – kortfristiga skulder.

För industriföretag måste man också ta hänsyn till kapitalbindningen i tillverkningsprocessen då man beräknar dess behov av rörelsekapital. Till hjälp använder man genomsnittsmetoden. Det genomsnittliga rörelsekapitalet beräknas med hjälp av inköpspris exklusive moms. Detta eftersom det endast handlar om att beräkna det kapitalbehov som krävs just då.

Genomsnittligt rörelsekapital = omsättning (st/dag) x genomsnittlig bindningstid (dagar) x utbetalning (kr/st)

Kapitalrationalisering – minskar behovet av kapital

- Minska antalet kreditdagar för kunden
- Förlänga antalet kreditdagar från leverantören
- Förkorta de olika tillverkningsprocesserna ex. antalet dagar i färdigvaru- eller råvarulaget eller tillverkningen.

Det under under själva produktionsprocessen som ett företags förädlingsvärde skapas. Således uppkommer inte behovet av rörelsekapital på en gång, utan successivt under processens gång. Under produktionsprocessen där olika utbetalningar uppkommer, alltså löner och andra typer av omkostnader ökar kapitalbehovet.

Utbetalningen av löner uppkommer under hälften av tillverkningstiden
Tillverkningsomkostnaderna uppkommer under hälften av
färdigvarulagertiden.

För handels- och varuhandelsöretag ligger den största kapitalbindningen i
i varulagret. Kapitalbindningen består således av inköpsvärdet av de
inköpta varorna. Även leverantörs och kundkrediter spelar in.

- Vanligen är man intresserad av den genomsnittliga
kapitalbindningen i ett varulager. Dock kan det också vara
intressant att ta reda på den maximala och minimala
kapitalbindningen av kapital i ett varulager.

$$\text{Genomsnittslager} = \frac{\text{Maximilager} + \text{Minimilager}}{2}$$

$$\text{Genomsnittslager} = \frac{\text{Inköpskvantitet} + \text{Buffertlager}}{2}$$

Ju oftare man köper in varor desto mindre kapitalbinding, dock kan stora
kvantitetsinköp ge rabatter. Den optimala inköpskvantiteten kan fås av
Wilson's kvotformel.

- En vara som ligger för länge i lager binder onödigt kapital → bättre att
få den såld till en lägre vinst för att frigöra kapital och sedan köpa in nytt.
Det är alltså viktigt med en hög omsättningshastighet på varor.

$$\text{Lagrets omsättningshastighet (gång/år)} = \frac{\text{Omsättning till Inköpspris}}{\text{Genomsnittslager till inköpspris}}$$

$$\text{Lagrets omsättningsshastighet (gång/år)} = \frac{\text{Omsättning kg, st, liter}}{\text{Genomsnittslager st, kg, liter}}$$

$$\text{Genomsnittlig lagringstid, dagar} = \frac{360}{\text{LOH}}$$

$$\text{Genomsnittslager} = \frac{\text{Omsättning till inköpspris}}{\text{Omsättningshastighet}}$$

Leveratörsskulden kan beräknas med följande formel

$$\text{Genomsnittlig leverantörskredit/kundkredittid} = (\text{genomsnittlig kredittid} \\ \text{(dagar)} \times \text{årets varuinköp till inköpspris}) / 360$$

Med denna formel kan man visa att kapitalbindningen ökar om man köper på kredit, alltså att kundfordringar ökar rörelsekapitalbehovet.

För olika tjänsteföretag ligger den största kapitalbindningen i olika nedlagda kostnader som sker under exempelvis pågående projekt.

Kapitalbindning i pågående arbete = $\frac{\text{personalkostnader} + \text{övriga DK}}{2}$

Det finns två stycken typer av finansieringsmöjligheter

- Extern finansiering: både finansiering med eget kapital och främmande kapital → kostar alltid pengar för företaget.
- Leverantörskrediter: få till en förmånlig kredit från leverantören då krediten är räntefri.
- Avbetalningskrediter: vid avbetalningsköp är avbetalningskrediten dyrare än leverantörskrediten.
- Bidrag: kan söka olika bidrag för att finansiera verksamheten
- Banklån, reservlån och checkkrediter: både långfristiga och kortfristiga lån.
- Leasing: att man köper maskiner och ex bilar som ett låntidshyreskontrakt.
- Factoring: att man vänder sig till olika factoringföretag för att be dem köpa fakturor så att man slipper invänta kundens inbetalning. Således kan man korta ned kundkredittiden. Dock till en kostnad.
- Obligationslån och förlagslån: stora företag ger ut obligationer som kan köpas av andra företag. Förlagslån är det istället skulder som säljs.
- Konvertibelt lån och konvertibler: större aktiobolag och banjer som behöver låna kan ge ut ett konvertibelt lån. Skuldebrev kallas konvertibler och kan bytas ut, konverteras, mot aktier till en fastställd värderingskurs.
- Nyemission och ägartillskott: interna tillförseln av eget kapital plockas ut av ägaren i en enskild firma eller handelsbolag eller delas ut till ägarna i ett aktiebolag eller ekonomisk förening. Den externa tillförseln av eget kapital innebär att ägarna tillför kapital i verksamheten vid starten eller senare. I ett aktiebolag utgås det egna kapitalet av balanserade sparade vinster, reservfonder och vinster/förluster. Aktiekapitalet kan ökas på fyra sätt
- Nyemission – nya aktier tecknas

- Fondemission – intern bokföringsåtgärd
- Emission av teckningsoptioner
- Emission av konvertibler
- Intern finansiering: endast företagets självfinansiering
- Kapitalrationalisering: försöker minska det bundna kapitalet i exempelvis kundfordringar, varulager och maskiner.
- Cash Management: man styr in och utbetalningar inom företaget så pass effektivt så att man slipper dröjsmålsränta och betalningsanmärkningar. Kan också effektiviseras genom att ordna låg ränta på lånat kapital och hög avkastning på insatta medel.
- Finansiella risker och valutariskhantering: ett sätt för företaget att skydda sig mot negativ valutakursförändring. Man försäkrar sig om att man verkligen får betalt resp. har betalat. Detta gör man genom terminer, optioner och swappar.
- Självfinansiering: företagets löpande förmåga att skapa kassaflöden.
- Banta och slimma verksamheten: exempelvis genom just in time samt lean production och production on demand.

Kapitel 18: Budgetering och uppföljning

Budgetering inom företag är viktigt då det underlättar att genomföra företagets gemensamma strategiska avsikter, mål och affärsidéer.

Budgetering är också ett viktigt verktyg för bland annat:

- **Samordningsinstrument** = genom att ställa upp en budget kan man lättare utvärdera planerade försäljningsvolymerna och samordna dem med inköps- och tillverkningsvolymerna.
- **Kommunikationsinstrument** = kan fungera som kommunikation mellan olika avdelningar på ett företag. Exempelvis kan budgeten ligga som underlag för beslutsfattarna att ge medbestämmande.
- **Styrinstrument** = budgeten kan också användas som ett styrinstrument för att kunna uppnå jämförelser mellan budget och budgetutfall. Således kan det också användas som ett **kontroll- och analysmoment**.
- **Motivator** = genom att ställa upp en budget så kan företaget också använda den som en motivator för att uppnå uppsatta ekonomiska mål. Alltså att budgeten används som målstyrning vilken kan vara kopplad till medarbetarnas prestation. Detta används oftast inom företag med programstyrning. Inom företag med direktstyrning används budgeten som motivator i form av ett planeringsmoment.
- **Fördelningsverktyg** = en budget fungerar således också som ett fördelningsverktyg då den kan påverka fördelningen av resurser inom verksamheten. Den kan också agera ett fördelningsverktyg gällande ansvar och handlingsfrihet inom en verksamhet.

Resultatbudget = företagets lönsamhetskalkyler och likviditetsbudget → kapitalbehov och finansieringssätt.

Budget = ekonomisk handlingsplan för en framtida period. Således är den totala budgeten en summering av ett företags lönsamhets- och investeringskalkyler samt finansieringsplaner. Genom budgeten kan man således utvärdera om företaget kommer att bli lönsamt → ge en bra avkastning på det satsade kapitalet.

Budgetering/planering → genomförande → redovisning → analys av större avvikelser → budgetering och ny budget

Budgetuppföljning = se om den angivna budgeten hållit

Budgetrevidering = uppföljningar av budgeten som behöver ändras

Kortsiktig budget = högst ett år.

Långsiktig budget = från mer än ett år till och med fem år framåt.

Fast budget = en budget som man inte avviker ifrån

Reviderad budget = en budget som efter ett visst tids omspann görs om vid ett budgeteringstillfälle.

Rullande budget = är en långsiktig budget om fem år som revideras efter varje år grundat på vad som skett ekonomiskt sett under innevarande år.

Genom att använda sig av en rullande budget kan man öka anpassningsmöjligheterna då både en kortsiktig samt en långsiktig budget integrerar med varandra.

Budgeten för ett visst företag utformas efter organisationsstruktur.

Lönsamhet och finansiering är två sidor av budgetering som sammanfattas i ett uppställande av:

- Resultatbudget = sammanfattning av företagets lönsamhetskalkyler. Alltså en total sammanställning av en verksamhets intäkter och kostnader.
- Likviditetsbudget = det beräknade kapitalbehovet samt verksamhetens val av finansieringssätt → resultatet som antingen ger ett likviditetsöverskott eller underskott. Visar sålunda framtida betalningsströmmar
- Balansbudgeten = en bedömning av ett företags ekonomiska ställning vid en viss framtid punkt. Alla affärshändelser inom ett företag påverkar balansbudgeten. De händelser som påverkar ett företags tillgångar → skulder samt eget kapital lika mycket. Budgeterade avskrivningar minskar det budgeterade värdet på en viss tillgång → minskar värdet på det budgeterade resultatet.

Budgeten har inte ett redovisande syfte utan är mer en påverkande faktor till företagets framtida handlande.

Resultat → då en fullständig kostnad och intäktsbudgetering är klar.

Budget består av

- Delbudget: kan exempelvis vara en avdelningsbudget, inköpsbudget osv. vilka i sin tur utgör underlag för likviditetsbudgeten samt resultatbudgeten.
- Totalbudget: alltså verksamhetens totala budget

Vid uppställning av en budget beslutas först verksamhetens huvudmål vilka senare kan komma att delas upp i olika delmål. Olika avdelningar upprättar sedan handlingsplaner för att respektive delmål skall gå i stöpet.

Innan en budget ställs upp begrundas fakta och prognoser gällande konsumentbeteenden, konkurrentaktiviteter valutakurser etc. Många gånger är det lättare att förutsäga kostnaderna än intäkterna. Försäljningsbudgeten är väldigt viktigt och är en viktig faktor gällande verksamhetens handlingsmöjligheter, exempelvis nyinvesteringar, möjlighet att expandera osv. Några vanliga försäljningsprognosmetoder är:

- **Analogimetoden** = genom att hitta liknelser med sin egen, analog med sin egen, kan man försöka föreställa sig hur det skall gå hos den egna verksamheten. Exempelvis hur en lansering av en nyintagen vara har gått i ett annat land osv.
- **Analys och köpplaner** = använder man de nuvarande kunderna och frågar om deras förestående samt framtida köp för att utifrån den informationen kunna ställa upp en försäljningsprognos.
- **Sambandsanalys** = försöker man finna samband mellan olika företag och händelser i samhället. Exempelvis genom att studera antalet nyfödda barn och försäljningen av barnvagnar.
- **Trendmetoden** = genom att dra ut föregående års försäljningskurva kan man studera en så kallad "trendkurva". Denna visar således hur en trend ser ut nu, har sett ut och därefter ponera på hur den kommer att fortsätta.

Procentbudgetering och anslagsbudgetering

Det är viktigt att veta varför man gör en budget. Om man endast ställer upp på måfå upp mål och sedan ansätter en procentsats som mål ger ett dåligt kontroll och styrinstrument. En dålig budgetering kan leda till oförutsedda händelser, exempelvis att en viss produktion måste stängas ned för att pengarna är slut.

Nollbasbudgetering

Ett annat sätt att sätta upp en budget, och inte utgå från föregående års siffror, är att använda en så kallad nollbasbudget i vilken man hela tiden utgår från år noll. Detta för att kunna omfördela gamla resurser och nyfördela nya.

Ändamålsbudgetering och programbudgetering

Utgår från resursslåg, ansvar och ändamål. Kopplar varje enskild aktivitet till ett visst ändamål. Programbudgetering liknas vid ändamålsbudgetering men uppdelningen sker i olika verksamhetsområden.

Budgetuppföljning har flera olika syften. Dels har den ett kontrollsyfte, att målen för den ansatta budgeten uppfyllts. Den meddelar också och verksamheten fungerar planenligt, alarmsyfte. Kan också påvisa om en budgetavvikelse uppkommit, diagnossyfte. Om det gått dåligt för ett företag kan budgeten fungera som ett omplaneringssyfte samt genom att titta på budgeten kan en överblick över förbättringar inom verksamheten ges, alltså ett rationaliseringssyfte.

- Positiv avvikelse = då intäkterna blivit högre, kostnaderna lägre
→ likviditeten bättre än planerat. En negativ avvikelse är således tvärtemot en positiv.

Kapitel 19: Bokföring och bokslut

Externredovisningen – lagreglerad och är i förstahand intressant för företagets utomstående intressenter. Skall från den löpande bokföringen upprätt årsbokslut och resultaträkning.

Internredovisningen – flytande för det egna företaget.

Syftet är att redovisningen i olika former skall utgöra en insyn i den nuvarande verksamheten, samt ett underlag för ekonomistyrning och deklaration inom företaget.

- Försiktighetsprincipen = att företag inte över- eller undervärderar sina tillgångar
- Anskaffningskostnads principen = att allt bokförs till sitt anskaffningsvärde och inte marknadsvärde
- Fortlevnadsprincipen = företagets skall förutsättas fortsätta med sin verksamhet
- Jämförbarhetsprincipen = samma principer för värdering skall var genomgående från år till år
- Post för post- värderingsprincipen = visa poster inom balansräkningen skall värderas var för sig
- Kontinuitetsprincipen = den ingående balansen för ett visst räkenskapsår skall stämma överens med den utgående balansen för det närmast föregående räkenskapsår

Årsredovisning:

- Balans och resultaträkning
- Revisionsberättelse – Revisionslagen: revisorn skall granska företagets årsredovisning samt företagsledningens förvaltning i enlighet med god revisionssed.
- Tilläggsupplysningar
- Förvaltningsberättelse – verksamhetsberättelse, saker som inte framgår i balans och resultaträkningen skall redovisas här. Skall också innehålla information om företagets miljöpåverkan.
- Noter – värderings- och omräkningsprinciper, anläggningstillgångars anskaffningsvärde, avskrivningar osv.
- Finansieringsanalys – redovisning över hur företaget skaffat kapital och vad det har använts till under räkenskapsåret.

Ett företags redovisning avspeglar verksamhetens effektivitet att uppnå de uppsatta ekonomiska målen → ger således också underlag för planering och uppföljning av målen.

Egentligen är redovisning och bokföring i princip synonymt med varandra. Bokföring hänvisar dock mer till det praktiska, alltså samlingen av olika resultat och balansrapporter i olika verifieringslistor. Redovisning hänvisar mer till den övergripande verksamheten där också kommunikation med externa intressenter ingår.

Externredovisning = mest för externa intressenter i företaget. Är lagreglerad. Består av resultat och balansräkning, noter, förvaltningsberättelse osv. Är till för beskattning, kreditbedömning, kapitalsatsning. Sker i form av årsbokslut och delårsbokslut.

Internredovisning = interna redovisningen för att få en insyn i hur företaget skall drivas under kort och lång sikt. Ger ett underlag för investeringar, projektredovisning samt lönsamhetsbedömningar. → den nya tekniken har fört med sig ett större behov av en effektiv internredovisning.

Alla fysiska och juridiska personer är bokföringsskyldiga. Dock är juridiska personer som kommunen, staten och landstingen inte bokföringsskyldiga.

- Bokföra alla affärshändelser i systematisk ordning
- Se till att det finns verifieringar för respektive post
- Spara alla verifieringar i minst sju år
- De som inte är direkt bokföringsskyldiga, företag med en nettoomsättning på mindre än tre miljoner, behöver istället upprätta ett förenklat bokslut.

Redovisningslagstiftningen innehåller inga exakta regler utan är endast allmänna principer för företagets redovisning. Dock skall redovisningen överensstämma enligt gällande tolkningar av en god redovisningssed. Bokföringsnämnden har till uppgift att upprätthålla och utveckla god redovisningssed hos svenska företag. Detta genom råd, vägledning och uttalanden om den befintliga bokföringen.

Löpande bokföring – att man skall bokföra i den tidsföljd som affärshändelserna har förekommit.

Grundbokföring – löpande registrerar affärshändelserna post för post efter verifieringar

Huvudbokföring – affärshändelserna registreras på givna kontot i en huvudbok. Således kan man skilja på verksamhetens inkomst,- utgifts,- tillgångs,- och skuldposter.

Verifikation inom bokföring hänvisas till kvitton, fakturor etc.

Själva bokföring måste ske i samma valuta. Perioden mellan två årsbokslut är företagets räkenskapsår vars sista dag kallas för balansdag → skall bestämma företagets resultat, alltså differensen mellan intäkter och kostnader.

Faktureringsmetoden = inkommande fakturor bokförs löpande under året. Bokslutsmetoden = kontantprincipen tillämpas i den löpande bokföringen → bokför företagets in och utbetalningar. Således behöver moms på en faktura till kund inte redovisas eller betalas förrän företaget fått betalt av kunden. Utgående moms redovisas vid inbetalning och vice versa med ingående moms.

Då bokföringen skall ske systematiskt och poster inom samma "område" skall klassas för sig använder man så kallade T-konton. Den vänstra sidan på ett T-konto kallas debet och den högra sidan för kredit. Debet – Kredit = Saldo. Vid exempelvis kontantförsäljning bokförs affärshändelsen både på konto för kassa och för försäljning.

- 1-8 – företagets affärsredovisning (externredovisning)
- 0 och 9 – avsedda för företagets statistik (internredovisning)
- 1 och 2 – innehåller balanskonton avslutas mot balansrapporten
- 3-8 – resultatkonton vilka avslutas mot resultatrapporten

Dubbel bokföring – samma totalbelopp bokförs i debet såväl som i kredit. Externredovisningssystem skall vara systematiskt ordnat efter de konton som BFL ställt upp. Då balansräkningen skall vara en lista över skulder och tillgångar krävs skuld- och tillgångskonton. För resultaträkningen behövs skillnader mellan intäkter och kostnader, således behövs därför inkomst- och utgifts konton. Årsbokslut = balansräkning + resultaträkning.

De företag som enligt BFL måste upprätthålla en årsredovisning:

- Aktiebolag

- Ekonomisk förening
- Handelsbolag vilket ägs av juridiska personer
- Företag som klassificeras som större företag

Tillgångar, skulder och eget kapital = utgående balans vid avslutad period men beräknas som ingående balans vid början av nästa period. Räkenskapsårets resultat ingår därför i den utgående balansen som sedan kommer att bli den ingående balansen i nästa räkenskapsperiod.

Om ett företag A äger mer än 50 procent av rötterna för samtliga aktier eller andelar i företag B bildar de tillsammans en koncern i vilken A blir ett moderbolag och B blir ett dotterbolag. Företag C blir också ett dotterbolag till A om ett annat dotterbolag till moderbolaget, eller moderbolaget tillsammans med ett eller flera andra dotterbolag tillsammans äger mer än 50 procent av rösterna i företag C. Om företag A däremot skulle äga minst 20 procent (>50) så skulle det bolaget kallas för intresseföretag till A där A har betydande inflytande. Företag som ingår i en koncern måste utöver årsbokslutet också upprätthålla koncernbalansräkning samt koncernrevisionsberättelse.

Balanskonton

Tillgångskonton = visar företagets kapitalanvändning

Skuldkonton = visar företagets kapitalanskaffning – företagets finansiering av eget och främmande kapital.

Således Tillgångar = Eget Kapital + Skulder

- **Anläggningstillgångar** = tillgångar som hela tiden används inom verksamheten. Exempelvis byggnader, bilar, maskiner osv. Långfristiga fordringar räknas till omsättningstillgångar.
- **Omsättningstillgångar** = annan tillgång. Exempelvis kassa- bank eller plusgirotillgodohavanden. Kan omvandlas till pengar inom ett år. Kortfristiga fordringar som exempelvis kundfordringar räknas till en omsättningstillgång.
 - -Tillsammans utgör anläggningstillgångarna och omsättningstillgångarna för företagets balansomslutning.
- **Eget kapital** = skillnaden mellan företagets tillgångar och skulder. Det främmande kapitalet, exempelvis lån, delas in i kortfristiga och långfristiga skulder. Avsättningar är skulder på

ett ovisst belopp medan de långfristiga och kortfristiga skulderna är fasta och har bestämda betalningspunkter.

Resultatkonton

Visar efter periodisering kostnader i debet och intäkter i kredit.

Utgiftskonton ökar i debet och inkomstkonton ökar i kredit.

→ påverkar företagets resultaträkning. Antingen uppdelade i

- Kostnadsslagsindelade: anpassade till baskontoplanens kontosystem och kontoklasserna 1-8.
- Funktionsindelade: krävs också en internredovisning med hjälp av kontoklass 0-9.

Det årsbokslut som upprättas i slutet av året ligger till underlag för inkomstbeskattningen av företagets vinst → om företaget inte gått med någon vinst betalas ingen skatt.

Balanskonton avslutas med att respektive saldo, behållning, förs över till ett bokslutskonto som kallas för utgående balans. I början av nästa räkenskapsperiod så läggs samtliga konton in i huvudboken och för in behållningen av vissa berörda konton som ingående balans.

Resultatkonton avslutas däremot mot ett bokslutskonto som kallas för resultatkonto. Avskrivningar för värdeminskning på företagets anläggningstillgångar görs normalt. Saldot på bokslutets resultatkonto utgör företagets vinst eller förlust och avslutas mot eget kapital kontot → UB kontot. Då resultatkontot är avslutat efter en viss räkenskapsperiod förs det inte vidare som ingående balans, dock ingår resultatet i det egna kapitalet som förs vidare på det egna kapitalkontots ingående balans.

- **Ingående och utgående moms** = vid försäljning av varor och tjänster är företag skyldiga att lägga på moms på dess värde. Den utgående momsen läggs på de varor som företaget ifråga säljer och måste betalas in till staten → skatteskuld. Då företag istället köper varor läggs en redovisad ingående moms på som företaget senare får kvitta mot den ingående moms som företaget måste betala. Vid försäljning av antikviteter, konstverk bilar etc skall säljaren beräkna den utgående momsen på skillnaden mellan inköpspris och försäljningspris, alltså på den så kallade vinstmarginalen.

- För de flesta företag skall momsens vara inbetalad senast den 12:e i andra månaden efter momsredovisningens utgång.
- **Löner, skatter och arbetaravgifter** = vid löneutbetalning får de anställda nettolönen, alltså lön efter det att preliminär A-skatt dragits av. Arbetsgivaren måste också betala i så kallade arbetsgivaravgifter till staten på de anställdas bruttolöner.
- **Kreditinköp och leverantörsskulder** = enligt faktureringsmetoden skall fakturan från leverantörer bokföras. De företag som endast behöver upprätthålla ett förenklat bokslut kan använda sig av den löpande bokföringen och således bokföra affärshändelsen med den ingående momsens när den väl är utförd.
- **Kreditförsäljning och kundfordringar** = enligt faktureringsmetoden skall den utgående momsens bokföras när fakturen skickas till kunden.
- **Kursvinster och kursförluster** = omräkning av en utländsk valuta skall göras efter fakturadagens kurs. Om ett företag skickar ut en faktura skall beloppet som den är utställd på räknas om till svensk valuta efter fakturadagens köpkurs. Således kan företaget gå med en kursvinst eller kursförlust vid betalningsdagen av fakturan.
- **Ränteintäkter och räntekostnader** = ett företag får ränta på utlånade pengar eller inestående pengar på bank- och plusgirokonton. På samma vis måste ett företag betala ränta på lånade pengar eller dröjsmålsränta på fakturor som inte blir betalda i tid.
- **Betalningar och privata transaktioner** = olika in och utbetalningar kan ske på många olika sätt, via plus- eller bankgiro eller kontant. Om ägaren i en enskild firma eller handelsbolag har satsat egna pengar i företaget ökar det egna kapitalet på skuldsidan. Detta eftersom företaget "står i skuld" till delägaren. Om ägaren vid ett senare tillfälle skulle plocka ut pengar därifrån skulle skulden till ägaren minska med det uttagna beloppet.
- **Interimsfordringar och interimsskulder** = redan bokförda inkomster och utgifter men också inkomster och utgifter efter balansdagen måste fördelas, periodiseras till den period som inkomsten/utgiften avser. Kan exempelvis gälla utgifter för kvartals eller månads hyror, försäkringar, semesterlöner etc. Detta bokförs på ett tillgångskonto för interimsfordringar som heter förutbetalda kostnader och upplupna intäkter.

- **Planenliga avskrivningar och överavskrivningar** = inköp/anskaffningen av en viss produkt skall fördelas över dess beräknade ekonomiska livslängd. Om man vill göra större resp. mindre avskrivningar än de planenliga alltså över- underavskrivningar utgör detta en speciell bokslutsdisposition vilket ökar eller minskar resultatet i både resultaträkningen samt de obeskattade reserverna i balansräkningen.
 - 30 procentsregeln: innebär en årlig avskrivning på högst 30 % av tillgångarnas bokförda restvärde.
 - 20 procentsregeln: innebär en årlig avskrivning med högst 20 % av tillgångarnas sammanlagda anskaffningsvärde.
- Realisationsvinster och realisationsförluster = värdeminskningssavdrag som gjorts vid ett tidigare tillfälle skall återföras, alltså läggas till försäljningsintäkten.
- **Inventering och varulagervärdering** = ett företag med försäljning måste en gång om året göra en inventering då företagets omsättningstillgångar skall värderas enligt lägsta värdets princip – alltså enligt anskaffningsvärdet (tillgångens förvärv och tillverkningskostnad) och nettoförsäljningsvärdet (försäljningsvärdet efter avdrag för beräknad försäljningskostnad).
 Kvarvarande varulager skall värderas enligt först-in-först-ut metoden. Genom att göra en varulagervärdering så kan man fastställa periodiseringen av kostnaden för årets sålda varor. Detta genom att ta ingående balans (vid årets början) + årets varuinköp – lagret vid årets slut (utgående balansen). Inkurans innebär en värdeminskning på varor som av någon anledning inte längre är säljbara. 97 procentsregeln innebär att företag kan få 3 procent i avdrag för inkurans på lagertillgångarna.
 - 1) Kostnad sålda varor = IB + årets varuinköp – UB
 - 2) Kostnad för sålda varor = årets varuinköp – årets lagerökning
 - 3) Kostnad för sålda varor = årets varuinköp + årets lagerminskning
- **Osäkra kundfordringar och kundförluster** = utestående kundfordringar räknas till företagets omsättningstillgångar och skall vid årsbokslutet också värderas enligt lägsta värdets princip. Försiktighetsprincipen innebär att fordringar inte får tas upp till för höga belopp och skulder inte för låga.

- **Periodiseringsfonder – avsättning och återföring** = en avsättning till en periodiseringsfond minskar det redovisade resultatet i resultaträkningen – blir också en obeskattad reserv i balansräkningen.
- **Årets resultat och årets skattekostnad** = vid beräkning av årets skattekostnad beräknar man skatten på årets beskattningsbara resultat. Årets allra sista verifikation utgörs av den bokföringsorder som slutligen avslutar årets resultaträkning och för över årets resultat till balansräkningen.

I aktiebolag eller inom ekonomiska föreningar så fastställs balansräkningen och beslut fattas om föregående års resultat. Därefter beslutar bolagsstyrelsen om eventuell avsättning till reservfond eller eventuell aktieutdelning. I enskild firma och i handels och kommanditbolag beskattas vinsten hos ägaren och UB förs inte över som IB till kommande år. Istället förs respektive ägarens samlade eget kapital vid räkenskapsårets ingång över som ingående balans.

Kapitel 20: Räkenskap och nyckeltal

Räkenskapsanalysen skall ge svar på dels det egna företagens samt utomstående intressenters frågor om företagens ekonomiska ställning. → nyckeltal är viktiga dels för företagens nuvarande ekonomiska ställning samt för dess framtida. Viktiga mått inom den ekonomiska räkenskapsanalysen är lönsamhetsmått samt finansiella mått → kan räkna ut hur väl företaget utnyttjar sina resurser.

- Ägarna i ett företag vill ha avkastning på sina satsade pengar. Aktieägare vill få en uppfattning om företagens framtida vinster samt företagens ställning på aktiemarknaden. Ger en bild över lönsamhet, likviditet, tillväxttakt, konkurrenssituation samt marknadsposition.
- Företagsledning vill få högt arvode. → prognoser samt historisk data.
- Anställda vill ha en bra lön. → företagens orderingång, sysselsättning samt investeringar.
- Långgivare samt kreditgivare vill ha ränta på de lån som företaget fått som en säkerhet att de får tillbaka de utlånade pengarna. → soliditet, organisation, företagsledning, konkurrenssituation samt effektivitet.
- Leverantörerna vill ha betalt i tid. → förutom de ovanstående också betalningsvanor.
- Kunderna vill bli nöjda med sina köp. → förutom ovanstående också leveranspålitlighet.
- Samhället vill att företaget skapar arbetstillfällen, skapar energisnålt och miljövänligt får en vinst och således kan betala skatt. → kreditgivning, miljökrav, sysselsättningsåtgärder, lokaliseringsåtgärder osv.

Nyckeltal – företagens ekonomiska situation.

När man gör en analys brukar man titta på nuläget, alltså en nulägesanalys samt utveckling en så kallad trendanalys.

- **Lönsamhetsanalys** = räntabilitet på eget totalt kapital visar hur effektivt det egna kapitalet används i företaget. Det frammanade räntabilitetsmättet kan senare jämföras med företagens tidigare år eller med andra företag inom samma bransch. Lönsamhetsanalys bör alltid kompletteras med en risk- och känslighetsanalys.

- Räntabilitet på eget kapital: viktigaste lönsamhetsmättet ur aktieägarnas synvinkel, visar de förräntningar på det kapital som de satsat. Räntabiliteten på eget kapital visar också företagets självfinansierings förmåga.

Räntabilitet på eget kapital = redovisat resultat + 73,7 %
x bokslutsdispositioner/genomsnittligt (eget kapital + 73,7
% av obeskattade reserver)

Räntabilitet på eget kapital före skatt = resultat efter
finansiella poster x 100/ genomsnittligt (eget kapital +
73,7 % av obeskattade reserver)

Balansräkningen visar en ögonblicksbild av eget kapital på balansdagen, såldes brukar man vid räkenskapsanalys utgå från eget kapital vid årets början respektive slut.

- Räntabilitet på totalt kapital: viktigaste nyckeltalet ur ett företags synvinkel då det visar hur företagets kapital/totala tillgångar har förräntats under året. När man beräknar det ekonomiska nyckeltalet på räntabiliteten på totalt kapital kan man antingen utgå från finansnettot (a) eller från rörelseresultatet och lägger till de finansiella tillgångarna (b)

a. $(\text{Resultat efter finansiella poster} + \text{räntekostnader}) \times 100 / \text{Genomsnittlig balansomslutning}$

b. $(\text{Rörelseresultat} + \text{finansiella intäkter}) \times 100 / \text{Genomsnittlig balansomslutning}$

- Räntabilitet på sysselsatt kapital: avkastning på sådant eget och främmande kapital som företaget måste förränta genom att generera vinster som kan användas till aktieutdelning eller medel att betala ränta med. På icke räntebärande skulder behöver företaget inte betala någon ränta. Det nyckeltal som fås fram vid beräkandet av det sysselsatta kapitalet brukar användas vid investeringsbedömningar och företagsjämförelser.

1) $(\text{Resultat efter finansiella poster} + \text{räntekostnader}) \times 100 / \text{Genomsnittligt (balansomslutning - icke bärande krediter)}$

2) $(\text{Rörelseresultat} + \text{finansiella intäkter}) \times 100 /$

Genomsnittlig (balansomslutning - icke bärande krediter)

- Genomsnittlig skuldränta: visar den avkastning som företagets banker och andra kreditinstitut kräver på företagets justerade genomsnittliga totala skulder = summan av avsättningar, lång- och kortfristiga skulder samt uppskjuten skatteskuld på 26,3 procent på obeskattade reserver.

$$\text{Genomsnittlig skuldränta} = \frac{\text{Finansiella kostnader} \times 100}{\text{Genomsnittliga justerade skulder}}$$

- Riskbuffert: skuldräntor drar ned företagets resultat → minskar lönsamheten. Nyckeltalet riskbuffert visar hur mycket räntor ett företag tål utan att behöva gå med förlust. Således är det viktigt att riskbufferten är större eller lika med skuldräntan.

$$\text{Riskbuffert} = \text{räntabilitet på totalt kapital} - \text{Genomsnittlig skuldränta}$$

- **Resultatanalys** = visar hur resultatet i form av räntabilitet i lönsamhetsanalysen har skapats och vilka förändringar som har skett under en viss period. Företagets nettoomsättning utgör utgångspunkten vid beräkning av nyckeltal inom resultatsanalysen. För tillverkningsföretag är rörelsemarginalen oftast det viktigaste måttet medan det för handelsföretag ofta brukar röra sig om bruttovinstmarginalen. För tjänsteföretag brukar man prata om förädlingsgraden.
 - Bruttovinstmarginal: för ett handelsföretag är bruttovinstmarginalen densamma som pålägg. Bruttovinsten definieras som nettoomsättningen av sålda handelsvaror. Bruttovinsten visar hur mycket som blir över vid försäljning för att täcka företagets övriga rörelsekostnader.
$$\text{Bruttovinstmarginal} = \frac{\text{bruttovinst} \times 100}{\text{Nettoomsättning}}$$
 - Nettovinstmarginal: visar det procentuella överskott som varje försäljningskrona ger efter avdrag av företagets kostnader.
$$\text{Nettovinst marginal} = \frac{\text{nettovinst} \times 100}{\text{Nettoomsättning}}$$
Eller:
$$\frac{\text{resultat efter finansiella poster} \times 100}{\text{Nettoomsättning}}$$
 - Rörelsemarginal: rörelsemarginalen visar det procentuella överskott som varje försäljningskrona ger efter avdrag av

företagets rörelsekostnader inkl. avskrivningar men före dess finansiella poster. → används vid trendanalyser.

$$\text{Rörelsemarginal} = \frac{\text{rörelseresultat efter avskrivningar} \times 100}{\text{Nettoomsättning}}$$

- Vinstmarginal, vinstprocent: visar det egentliga rörelseresultatets andel av nettoomsättningen. Vid beräkning av detta nyckeltal kan man antingen (1) utgå från finansnettot och lägger tillbaka räntekostnaderna eller (2) så utgår man från rörelseresultatet (efter avskrivningar) och lägger på de finansiella intäkterna.
Vinstmarginal =
 - (1) $(\text{Resultat efter finansiella poster} + \text{finansiella kostnader}) \times 100 / \text{Nettoomsättning}$
 - (2) $(\text{Rörelseresultat} + \text{Finansiella intäkter}) \times 100 / \text{nettoomsättning}$
- Förädlingsvärde, förädlingsgrad: det mervärde som de anställda tillför till varor och tjänster. (1) antingen utgår man från resultatet efter personalkostnader men före avskrivningar eller (2) utgår man från rörelseresultatet efter avskrivningar och sedan lägger till avskrivningarna.
Förädlingsgrad =
 - 1) $(\text{Resultat efter personalkostnader men före avskrivningar}) \times 100 / \text{nettoomsättning}$
 - 2) $(\text{Resultat efter avskrivningar} + \text{avskrivningar}) \times 100 / \text{nettoomsättning}$
- Värdetillväxt: genom att beräkna värdetillväxten med hjälp av EVA modellen kan man beräkna hur mycket överavkastning företaget ger jämfört med om hela kapitalet placerades på bank. Om det framräknade värdet är positivt har värdetillväxten ökat och ett negativt värde visar att vinsten inte räcker till för att täcka de verkliga kapitalkostnaderna.
Beräkning av EVA värde = $\text{rörelseresultat efter avskrivningar} + \text{finansiella intäkter} + \text{uppskjuten skatt} - \text{EVA ränta}$.
- Räntetäckningsgrad: visar företagets förmåga att betala sina räntekostnader. (1) antingen utgår man från företagets finansiella intäkter och kostnader och lägger

därefter tillbaka räntekostnaderna eller (2) så utgår man från rörelseresultatet och lägger till det finansiella intäkterna.

Rörelsetäckningsgrad =

$$1) \frac{\text{Resultat efter finansiella poster} + \text{räntekostnader}}{\text{Räntekostnader}}$$

$$2) \frac{\text{Resultatresultat} + \text{finansiella intäkter}}{\text{Räntekostnader}}$$

- **Kapitalanalys** = syftar på att visa företagets finansiering, alltså med eget och främmande kapital, betalningsberedskap på kort och lång sikt samt kapitalbindning och självfinansieringsgrad.

- Likviditet: ett företags förmåga att betala de löpande utgifterna, alltså hur snabbt företagets tillgångar kan förvandlas till likvida medel och betala dess kortfristiga skulder till exempelvis leverantörer. En dålig likviditet → risk för konkurs.

$$\text{Kassalikviditet} = \frac{\text{omsättningstillgångar} - \text{varulager} \times 100}{\text{Kortfristiga skulder}}$$

$$\text{Balanslikviditet} = \frac{\text{omsättningstillgångar} \times 100}{\text{Kortfristiga skulder}}$$

- Soliditet: företagets finansiella styrka, alltså den del av företagets tillgångar som är finansierat med eget kapital. Bör minst vara 30 procent.

Soliditet =

$$1) \frac{\text{Eget kapital} \times 100}{\text{Totalt kapital}}$$

$$2) \frac{(\text{Eget kapital} + 73,7 \% \text{ av obeskattade reserver}) \times 100}{\text{Totalt kapital}}$$

- 3) $\frac{(\text{Eget kapital} + \text{minoritetsintressen}) \times 100}{\text{Totalt kapital}}$

- Kapitalets omsättningshastighet: hur många gånger som företagets totala kapital omsätts.

$$\text{Kapitalets omsättningshastighet, ggr} = \frac{\text{rörelsens intäkter}}{\text{Genomsnittligt totalt kapital}}$$

- Rörelsekapital, kassaflöde: det kapital som företaget behöver för den löpande verksamheten.

$$\text{Rörelsekapital enligt balansräkningsanalys} = \text{Omsättningstillgångar} - \text{kortfristiga skulder}$$

Kassaflöde enligt finansieringsanalys = nettokassaflöde +/- rörelsekapitalförändring +/- finansnetto + nyemission - betald skatt - betald utdelning

- **Självfinansieringsgrad:** beräknar i vilken grad som företaget kan finansiera sin verksamhet utan att behöva låna.

Självfinansieringsgrad =

1) kassaflöde från den löpande verksamheten

Totalt kapitalbehov, alt investeringsbehov

2) kassaflöde från den löpande verksamheten x 100

Totalt kapitalbehov, alt investeringsbehov

- **Skuldsättningsgrad:** hur mycket företaget har lånat i förhållande till eget kapital.

Skuldsättningsgrad = avsättningar + skulder + 26,3 procent av obeskattade reserver / (Eget kapital + 73,7 procent av obeskattade reserver)

- **Kostnads- och intäktsanalys** = de nyckeltal som fås fram ur dessa beräkningar används till största del inom trendanalys. Ur detta kan man beräkna effektiviteten på personalen, hur dyr den är samt hur nödvändig den är.
- **Tillgångs- och skuldanalys** = genom dessa nyckeltal kan man beräkna vilken kapitalbindning, kapitalfinansiering samt fördelning av eget och främmande kapital som krävs för att uppnå en viss nettoomsättning.
- **Tillväxtanalys** = genom dessa nyckeltal kan man beräkna i vilken utvecklingsfas som företaget befinner sig i. För börsbolag är detta väldigt viktigt då man måste försöka övertyga marknaden att man är på väg att utvecklas och således kommer att kunna generera vinster i framtiden.
- **Icke-finansiell analys och BSC** = beskriver företagets mjuka, immateriella värden exempelvis humankapital, kundkapital, intellektuellt kapital. För att kunna få ett värde på dessa nyckeltal ställs olika frågor där måtten på nyckeltalen baseras på svaren till dessa specifika frågor.
-
- Skapade

Kapitel 21: Aktier och aktiekapital

Ett företags kapital kan exempelvis ökas genom nyemission, alltså att nytt kapital tillförs till bolaget, eller fondemission som innebär en ren bokföringsåtgärd.

→ aktiekapital = bundet eget kapital som inte får delas ut.

Börskursen påverkas av hur marknaden bedömer och tolkar information om företag och vinstkapacitet. För att bedöma ett företags aktier behövs substans- och avkastningsvärdering.

Att köpa med aktier innebär en risk då företaget ifråga inte har någon återbetalningsskyldighet till den som är villig att satsa pengar i ett företag.

Om aktiekapitalet är fördelat på flera aktier representerar varje aktie lika stor andel av aktiekapitalet → aktiens kvotvärde. En aktie har inte något bestämt marknadsvärde utan det är börserna som anger aktiens aktuella marknadsvärde. Genom att äga aktier får man rätt till att rösta på företagets årsstämma. Aktierna kan också delas in i röststarka och röstsvaga vilket medför att även en liten äganandel i företaget kan innebära mycket inflytande.

Bundet eget kapital = aktiekapitalet samt eventuell reservfond (fortsättningsvis bundet kapital), uppskrivningsfond (det belopp som exempelvis en anläggningstillgång skrivs upp med) och kapitalandelsfond (det belopp som intresseföretag skrivs upp med).

Fritt eget kapital = beskattade vinstmedel, årets vinst/förlust, samt sparade vinstmedel samt fria fonder. → när det gäller kapital skiljer man mellan beskattat och obeskattat kapital. Exempelvis hör aktiekapital till beskattat kapital medan överavskrivningar och periodiseringsfonder hör till obeskattat kapital.

Ökning av aktiekapital

1) Fondemission: fritt eller bundet kapital som förs över till aktiekapitalet. Då en fondemission inte behöver betyda utgivande av nya aktier kommer aktiernas kvotvärde att förändras då det blir mer kapital bundet i företaget. Det kan exempelvis sluta med att en nya aktie blir värd två gamla.

2) Tillskottemission i form av nyemission: bolaget ger ut nya aktier och kan därifrån få in nytt kapital.

- 3) Emission av konvertibler: bolaget ger ut konvertibla skuldebrev som vid ett senare tillfälle konverteras om till aktier.
- 4) Emission av teckningsoptioner: bolaget ger ut aktieoptioner för köparen att köpa till ett visst pris vid ett senare tillfälle.

Minskning av aktiekapitalet

Kan endast genomföras om man skall täcka förluster. Numera kan företag köpa tillbaka 10 procent av sina egna aktier, ett så kallat återköp. Återköpta aktier kan användas som betalning vid apportemission, de kan också säljas eller så kan det egna bolaget välja att behålla dem.

Om aktieägare inte längre vill vara en del av aktiebolaget kan de:

- Sälja bolaget eller samtliga aktier
- Sälja tillgångarna för sig och bolaget för sig
- Sälja tillgångarna för att betala skulderna och därefter sälja bolaget inklusive vinstmedel
- Likvidera bolaget vilket innebär att de säljer tillgångarna, betalar skulderna och delar ut resterande belopp till aktieägarna.

Likvidation – total avveckling av företaget då tillgångarna sålts och skulderna betalats. Om inte tillgångarna räcker till full betalning av skulderna är konkurs det vanligaste resultatet.

Tvångslikvidation – att verksamheten skall läggas ned med påtryckning från myndigheten. Detta genom att bolagets eget kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet. Kan exempelvis ske om bolaget inte skickat in sina årsredovisningshandlingar eller om bolaget saknar revisor.

Aktieägartillskott – aktieägarna satsar mer pengar i företaget för att undvika en tvångslikvidation.

Split – en gammal aktie delas upp till flera nya aktier → man vill göra aktien billigare att handla med på börsen.

$$\text{P/e-tal} = \frac{\text{börskurs (betalkurs)}}{\text{Vinst per aktie}}$$

$$\text{Direktavkastning} = \frac{\text{senaste utdelning} \times 100}{\text{Börskursen (sista köpkurs)}}$$

Betavärdet ger svar på frågan om hur mycket kursen på den aktuella aktien kommer att förändras om hela aktiemarknaden förändras med en procent.

Volatilitet är ett begrepp för aktiens kurssvängningsgrad.

Kapitel 22: Företagsvärdering

Olika utomstående intressenter värderar företag på olika sätt. Således är det svårt att bedöma ett enda värde på det företag som ifråga skall bedömas.

Företagsvärdering:

- Vid köp av företag eller aktier
- Vid försäljning av företag eller aktier
- Vid samgående, fusion, mellan företag
- Vid avveckling eller likvidation av företag
- Vid börsintroduktion
- Vid kreditgivning till företag

Det finns alltid ett subjektivt inslag vid värdering av företag – samtliga beräkningar av värderingen av ett visst företag är förenat med vissa osäkerheter.

Då en potentiell säljare skall granska ett företag är det viktigt att de granskar dels den externa redovisningen, och om tillgång till, såväl den interna. Kreditbedömare kontrollerar om det eventuella förvärvet har betalningsanmärkningar eller några ingångna ansvars- och garantiförpliktelser. Det är också viktigt att den eventuella köparen kontrollerar sanningshalten i ex. balansräkningen genom att själv studera lagerinventeringslistor såväl som anläggningslistor över inventarier.

Företagsvärdering

Substansvärdering: utgår från justerat värde på eget kapital. Detta genom att studera korrigerade värden på tillgångar och skulder i företagets egna balansräkning.

- 1) Skillnaden mellan företagets tillgångar och skulder → ger således ett värde på företagets eget kapital
- 2) Då man ofta ser till att korrigera värdet på tillgångarna inom ett företag är det viktigt att den eventuella köparen kollar över balansräkningen och sedan kollar upp att det verkligen stämmer överens med verkligheten.
- 3) Formel:
 - Redovisat eget kapital
 - + Obeskattade reserver
 - + Dolda reserver i undervärderade tillgångar
 - Övervärdet i övervärderade tillgångar

- Undervärdet i undervärderade skulder
 - + Övervärdet i övervärderade skulder
 - Uppskjuten skatt (26,3 %) avseende de obesk. Reserver och korrigerade poster
 - = Substansvärde
- 4) Minoritetsandelar får inte räknad med som eget kapital, dock får soliditet göra det.
 - 5) Genom att titta på var en viss tillgång redovisas i balansrapporten kan man utlösa om tillgången har kortfristig eller långfristig natur.
 - 6) På grund av företags många "mjuka" immateriella tillgångar är det svårt att sätta en komplett värdering på företaget. Till dessa räknas bl.a. humankapital. För att beräkna detta brukar man ofta redovisa framtida löner, dock mycket osäkert.

Avkastningsvärdering: utgår från företagets resultat och resultaträkning. Detta genom att studera kostnader och intäkter. Teoretiskt sett borde avkastningsvärderingen och substansvärderingen ge samma siffror eftersom de är kopplade till varandra. Dock gör de sällan det då immateriella värden inte alltid låter sig fångas upp på korrekt sätt i substansvärderingen. Metoden avser att försöka förutspå de framtida vinsterna.

- 1) Formler: om man utgår från att vinsten är konstant utgår man från den här formeln:

$$\text{Avkastningsvärde} = \frac{\text{vinskapacitet}}{\text{Kalkylränta (uttryckt som decimaltal)}}$$
- 2) Beräkning av vinstkapacitet görs genom att studera företagets senaste års resultat. Dock är detta svårt att göra helt utifrån verkligheten då företagets resultatrapport ofta är påverkad av bokslutsdispositioner och överavskrivningar med mera.
- 3) Om man använder sig av resultat efter finansiella poster, alltså de som inte är påverkade av bokslutsdispositioner eller skatt, behöver man bara justera de poster som påverkat detta resultat. Det är viktigt att när man senare försöker beräkna företagets vinstkapacitet tar hänsyn till lika många dåliga som bra år så att resultatet inte blir felaktigt.
- 4) Vinstkapaciteten kan också beräknas med hjälp av de intäkter som fått in innan eventuell beskattning och andra kostnader har dragits av. Formel:
 Resultat efter finansiella poster
 + Onormala resultatposter som minskat detta resultat

- Onormala resultatposter som ökat detta resultat
- + Skillnaden om det kalkylmässiga avskrivningarna är mindre än avskrivning enligt plan
- Skillnaden om de kalkylmässiga avskrivningarna är större än avskrivning enligt plan
- = Vinstkapacitet

- 5) Det är viktigt att resultatet hos ett företag också skall vara utdelningsbart. Således läggs också en stor värdering på avskrivningar, möjligheter till frigörelse av kapital, soliditet osv.
- 6) Genom att värdera företagets vinstkapacitet genom att möta dess kassaflöden kan man utlösa hur mycket företagsverksamheten genererar kassaflöde samt hur mycket av detta som måste återinvesteras i verksamheten.

Formel:

Rörelseresultat efter avskrivningar

- Uppskjuten skatt 26,3 % på detta rörelseresultat

+ Avskrivningar

- Investeringar

+/- Förändring i rörelsekapital

= Fritt kassaflöde

- 7) Då man beräknar avkastningskrav beroende på räntabilitet på eget kapital måste man ta hänsyn till kalkylräntan. Alltså den ränta som motsvarar företagets avkastningskrav på det egna kapitalet. Vid val av kalkylränta bör man förutom den riskfria räntenivån också ta hänsyn till:

- Nuvarande och förväntad utveckling av den allmänna räntenivån
- Eventuella inflationsförväntningar
- Riskfaktorer
- Rörelsekapitalutveckling
- Företagets kapitalstruktur
- Alternativa kapitalmöjligheter
- Företagets allmänna struktur
- Antagandet om företaget klarar av att öka vinsten successivt och i takt med inflationen

-

Likvidationsvärdering: vid likvidationsvärdering beräknas tillgångarnas värde med utgångspunkt från vad de kan inbringa vid snabb försäljning. För exempelvis industriföretag sänks likvidationsvärdet av gamla maskiner och inventarier då de inte har något andrahandsvärde utan att

det istället kan tillkomma en kostnad för att skrota dem. För handelsföretag kan likvidationsvärdet sänkas av innehållet i varulagret, exempelvis vid innehav av icke-fungerande eller omoderna osäljbara varor. För tjänsteföretag gäller det att man inte får någon avveckling för de investeringar som lagts ned i företaget, exempelvis organisationsuppbyggnad, IT eller marknadsföring. Då likvidationsvärderingen lätt hamnar under substansvärdet så brukar det anses som det absolut lägsta pris som ett företag kan tänkas säljas för.

Dålig lönsamhet i ett företag brukar ofta vara kopplat till ett högre substansvärde än avkastningsvärde. Goodwill värde är företagets substansvärde – avkastningsvärdet.

Förutom dessa finns det också några andra sätt att värdera företag. Exempelvis reproduktionsvärde, alltså hur mycket det skulle kosta att starta ett eget liknande företag istället för att köpa upp ett redan existerande. Då kollar man på företagets börsvärde. Med den så kallade Gordon-formeln fångar man upp kassaflödets potentiella framtida tillväxt.